

NEOLİBERALİZMİN BORÇLU İNSANINA DAİR ELEŞTİREL BİR ÇÖZÜMLEMENİN ÇÖZÜMLEMESİ: SQUID GAME

ANALYSIS OF A CRITICAL ANALYSIS OF THE DEBTOR OF NEOLIBERALISM: SQUID GAME

Güneş KURTULUŞ^{*ID}
Mustafa İNCİ^{**ID}

Öz

Neoliberal politikardan hareketle, finansın artan rolü ve borçlu bireyin normalleştirilmesi üzerine tartışmalar devam etmektedir. Bununla birlikte, neoliberalizmin inşası üzerine yapılan eleştirel çalışmalar artık sadece akademik araştırmalarla sınırlı kalmamakta; günümüz iletişim araçları aracılığıyla sayıca artmaktadır. Bunun çarpıcı bir örneği, 2021 yılının Eylül ayında bir dijital platform aracılığıyla yayına giren Squid Game dizisidir. Dizide Güney Kore'nin gerçek bir borç krizi yaşadığı yansıtılmaktadır. Aynı zamanda, neoliberalizm altında yoksullaşan bireylerin çaresizliği betimlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, neoliberalizmin borçlu insanının iktidar, para ve ölüm ilişkisi çerçevesinde diyalektik bir çözümlemesini ortaya koymaktır. Bu çözümleme, Güney Kore ekonomisinde yaşanan neoliberal dönüşüm sürecini temel almakta ve Squid Game dizisindeki oyun metaforu ile ilişkilendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Borç, Foucault, İktidar, Oyun, Para, Squid Game

Jel Sınıflandırması: B59, P16, Z13, N35, H69

Abstract

Debates continue on the increasing role of finance and the normalization of the debtor individual based on neoliberal policies. Critical studies on the construction of neoliberalism are no longer limited to academic research; increasing through mass media. A dramatical example is The Squid Game series, which was released on a digital platform in September 2021. It is reflected in the series that South Korea is experiencing a real debt crisis. At the same time, the helplessness of individuals impoverished through neoliberalism is depicted as a cause and effect relationship. The aim of this study is to present a dialectical analysis of the debtor of neoliberalism within the framework of the relationship among power, money, and death. This analysis is based on the neoliberal transformation process in the South Korean economy and relates it to the game metaphor in the Squid Game series.

* Doktora öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABD, Muğla, E-Mail: guneskurtulus@posta.mu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6675-330X

** Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Muğla, E-Mail: minci@mu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9551-9213

Keywords: Debt, Foucault, Game, Money, Power, Squid Game

JEL Classification: B59, P16, Z13, N35, H69

1. Giriş

“İnsan artık kapatılmış insan değildir. Borç içindeki insandır” (Deleuze, 2013, s. 19).

Neoliberalizm, belirli bir politik nedene ve bireylerin tüm davranışlarına dayanan; devletin tüm yönlerinin ekonomikleştirilmesi amacıyla uygun olarak devlet için kamu politikaları oluşturan bir teknikler bütünüdür (Brown, 2018). Gandesha’ya (2017) göre, otoriteriyalizm (gücün kötüye kullanılması) sahneye geri dönüş yaptığı anda neoliberalizmde müthiş bir fırtına yaratmıştır. Neoliberalizmin ürettiği artan yabancılaşma, eşitsiz düzen ve bireylerin günlük yaşamlarında deneyimledikleri güvensizlikler birbirlerinin sınırlarını zorlama eğilimindedir. Bireylerin kendi tahakkümüne neden bu kadar istekli oldukları halen muğlaktır. Diğer taraftan bu durumun Etienne de La Boétie’nin gönüllü kulluk mekanizmasına işaret ettiği söylenebilir. La Boétie’ye (2015, s. 67) göre, birey kendisi altında ezebileceği insanlar olduğunu gördüğünde egemen ile özdeşleşme eğilimi göstermektedir Böylelikle birey kendi tahakkümüne adeta gönüllü olurken, aynı zamanda siyasi iktidarın ya da devletin varlığını sürdürmesine gönüllü olarak katkıda bulunmaktadır (Ağaoğulları, 1983, s. 247).

Neoliberal finansallaşma şüphesiz en katı disiplin biçimlerini işçi sınıfına uygulamıştır. Geleneksel olarak görece yüksek ücretli vasıflı işlerin ortadan kalkması ve bunların yerine düşük ücretli hizmet sektöründeki işlerin artışı nedeniyle pek çok işçi sistematik bir şekilde borçlanmaya sürüklenmiştir. Bu koşullar altında, birçok hanenin yeniden üretim ihtiyaçlarını karşılamak için kronik olarak borçlu hale gelmesinin önü açılmıştır (Saad-Filho, 2011, s. 245).

2021 yılında bir dijital platformda yayınlanan ve etkileri uzun süre devam eden, Güney Kore yapımı “Squid Game” adlı dizide 456 kişinin yaşam sınırlarını zorlayan, diziyi aynı adı taşıyan bir oyun hikayesi anlatılmıştır. Dizide ülkenin ortalama geçim düzeyine sahip bireyleri betimlenirken, oyun için adaya kapatılan bir grup insan ve onların borçları uğruna yaşadığı insanlık dışı deneyimler işlenmiştir.

Kim’e (2021a) göre, dizi Güney Kore’de dev şirketlerin üretimlerinin “çok satanlar”ıyla anılmasının aksine, gerçekte ülkede artan kişisel borçlanmanın karanlık bir yüzüne işaret etmektedir. Ayrıca Kim, Güney Kore’nin, gelişmiş ülkeler arasında en yüksek intihar oranına sahip olduğunu ve ülkede bireylerin borçtan kurtulmalarının çok da mümkün olmadığını öne sürmektedir.

Neoliberalizm ideolojisinde, Squid Game’deki oyuncularda görüldüğü gibi bireylerin yoksulluğu, sömürü ve güvencesizlik üzerine kurulu bir sistemin sonucu değil; kendi ahlaki başarısızlıklarının bir sonucudur. Bu ideolojiden hareketle, çalışmanın ikinci bölümünde Güney Kore’deki neoliberalizme geçiş süreci ve sonrası kısaca açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, neoliberalizmin hayalindeki ahlaklı insanın “borçlu insan” olduğuna dikkat çekilerek; borç ve iktidar ilişkisinin Squid Game üzerinden

irdeleneceği bir sonraki bölüme zemin hazırlanmıştır. Beşinci bölümde ise, dizideki ödül fenomeni tartışıldıktan sonra sonuç yerine değerlendirmeler yapılmıştır.

2. Güney Kore'nin Neoliberalizmi

Neoliberalizm, uygulama açısından totaliter yönetim modellerinin sorumlusu, ulusal ve uluslararası seviyedeki gelir eşitsizliklerinin ve düşük ücretlerin nedeni olarak kabul edilmektedir (Emirkadı, 2021, s. 3). Güney Kore 1980 yılında yönetim değişikliğiyle birlikte, devlet güdümlü ekonomisinin yapılarını dağıtarak, neoliberal modele resmen kapılarını açmıştır. 1980'lerin başında ülkede istikrar politikaları uygulanmaya başlanmıştır. Temel politikalar; bütçe harcamalarının neredeyse durdurularak kontrol altına alınması ve kredi ve faiz oranlarındaki kontrollerin kaldırılması olmuştur. Bu yıllarda fiyat kontrolleri ve ithalat üzerindeki bazı kısıtlamalar da serbestleştirilmiştir. İthalat ve yatırımlar için finansman ihtiyacı olan Güney Kore hükümeti, o yıllarda dış borçlanmada tereddüt etmemiştir (Collins, 1990, s. 106).

1970'lerin sonu Kore ekonomisindeki göstergelerin en kötü yılları olarak kabul edilirken, bunun sebebi Kim tarafından, özellikle ödemeler dengesi açığı ve artan dış borçlara dayandırılmaktadır. Kore'de 1976 yılı sonunda 10,5 milyar dolar olan dış borç, 1978 sonunda 14,9 milyar dolara ve 1979 sonunda 20,5 milyar dolara yükselmiştir. Neoliberal politikalara geçişin yaşandığı 1980 sonunda ise, 37,2 milyar dolar dış borç kaydedilmiştir. O dönem için Kore dünyanın dördüncü en büyük borçlu ülkesi olmuştur (Kim, 2021b, s. 75).

Neoliberalizm ışığında, plansız bir sermaye hareketi liberalizasyonu uygulayan ekonomilerde kaçınılmaz olarak döviz kuru kaynaklı krizler meydana gelmiştir. Bunlar arasında, Güney Kore, neoliberalizmin kriziyle 1997 yılında sert bir biçimde karşılaşmıştır. Asya Mali Krizi, Temmuz 1997'de Tayland'da başlamışsa da hızla Endonezya, Güney Kore, Malezya, Filipinler ve Tayvan gibi yükselen ve ardından Hong Kong, Japonya ve Singapur gibi gelişmiş Asya ekonomilerine yayılmıştır. Kriz, bu ülkelerin yerel para birimlerinde hızlı değer kaybı yaratmanın yanı sıra varlık fiyatlarında keskin düşüşlere sebep olmuştur (Choi vd., 2010, s. 169).

Krizden önce Asya ülkelerine yapılan yabancı sermaye girişleri, krizin çıkış noktası olarak gösterilmiştir. Asya ülkelerindeki yüksek büyüme oranları, düşük enflasyon, bütçe fazlası, sabit döviz kuru uygulaması ve teşvikler yabancı sermayeyi Asya ülkelerine çekmiştir. Fakat bu ülkelerin bazılarında borsada işlem gören firmaların finansal açıklamalarının, Batı standartlarına uymayan bir biçimde, şeffaf olmadıkları iddiası yabancı sermayenin aniden bu ülkelere çıkış yapmalarına sebep olmuştur. Bu ani çıkış Asya ekonomisini derinden sarsmış ve krize sürüklemiştir (Ball vd., 2003, s. 259).

Lee'ye (1999, s. 351) göre, Kore krizinin kökleri, hükümetin hızlı büyümeye öncülük ettiği süreçte biriken temel ekonomik zayıflıklarda aranmalıdır. Bu zayıflıklar kriz sürecinde bir bütün olarak hükümet, özel sektör ve toplumda tam bir karmaşa yaratmıştır. Hükümet içe dönük politikalara yönelirken, özel sektör devlete olan bağımlılığını azaltmak ve yabancı sermaye gücüyle başa çıkmak için sıkıntılı uğraşlara girişmiştir. Toplum büyük bir işsizlik ve huzursuzluk yaşamıştır. İş güvencesinin

neredeyse hiç kalmadığı ortamda bireyler sosyal refah konusunda endişeye kapılmışlardır (Ha ve Lee, 2007, s. 894). 1997'de yabancı bankalar kısa vadeli kredileri yenilemeyi tercih etmemiş, ödeme talep etmişlerdir. Kore bankaları ve bazı şirketler büyük bir çıkmazdayken, Kore hükümeti dış borçların geri ödenebilmesi için – kaçınılmaz olarak – Uluslararası Para Fonu'ndan (IMF) kredi almıştır. Bunun karşılığında ise, IMF'nin Kore ekonomisini kontrol altına aldığı iddia edilmiştir (Crotty ve Lee, 2005, s. 3). Diğer bir ifadeyle, Güney Kore'de politika yapıcılar tarafından tasarlanan reform programları ile IMF tarafından önerilenler arasında neredeyse hiç fark olmamıştır.

Krizin böylesine sarsıcı olmasının sebebi, Kore ekonomik sisteminin bütünlüğünü ve istikrarını çarpıcı bir şekilde zayıflatan bir (neo)liberalleşme sürecidir. 1980 sonrası yaratılan koşullar hükümet işlevlerini neredeyse tamamen ortadan kaldırarak Kore modelinin etkinliğine zarar vermiştir (Crotty ve Dymski, 1998, s. 14).

Stresli bir sosyo-ekonomik ortama rağmen, Kore ekonomisi, istikrarlı büyümeyle hızlı ve dikkate değer bir direnç göstermiştir. Buna rağmen, kriz sonrasında ülkenin hızlı bir dönüşüm yaşadığı ve hatta Kore ekonomisindeki “ikinci hızlı dönüşüm” (Lim ve Jang, 2006, s. 443) olarak adlandırılan geleceği etkileyen bir sürece girdiği iddia edilmiştir.

Yine de bu dönüşümün etkileri herkese eşit olarak yansımamıştır. Kim Dae Jung yönetiminin demokratik bir piyasa ekonomisi olarak sunduğu (Tae-hyun, 2001, s. 16) yapısal reformlar, büyük sermaye sahiplerinin kârlarını üst seviyelere taşıyarak, servetin belli bir seçkin sınıfın elinde toplanmasını sağlamıştır. Çünkü bu, tipik, evrensel bir neoliberal politika özelliğidir. Ülkedeki seçkin sınıf ile ulus ötesi aktörler arasındaki neoliberal fikir örtüşmesi, Güney Kore ekonomisinde bu dönüşümü uzun vadede kalıcılaştırmaya yönelik başka uygulamalara da yol açmıştır.

3. Neoliberalizmin Borçlu İnsanı, Ölüm ve Kapitalizm İlişkisi

Kırk yılı aşkın bir süredir finansçılar tarafından yeniden inşa edilen bir toplum vardır. Her birey farklı şekilde borçlanmaya itilmektedir. Borçlanan bireylerin bu süreci anlamlandırmaya dair zaman zaman çabaları olsa da bu çabanın yetersiz kaldığı söylenebilir. Çünkü neoliberalizm onların kendilerini yalnızca aynı şeyi yapmaya çalışan diğer borçlularla kıyaslamalarına izin verir. Gill'e (1995) göre, bu bireyler, düzenin merkezinde kapitalist tarihin ayrıcalıklı öznesi olarak yer alırlar.

Görgülü (2021), dizideki her oyunla neoliberal birey imalinin bir aşamasının anlatıldığını ifade etmektedir. Oyuncuların her şeye ve herkese karşı borçlu olduklarını düşünmelerine karşılık tek seçenekleri olan rekabetin sadece oyunda değil, oyuncuların dinlenme zamanları boyunca devam ettiği görülmektedir. Neoliberal bireye dayatılan rekabet iç güdüsü çalışmanın ilerleyen bölümlerinde “oyun” kavramıyla daha ayrıntılı işlenmiştir.

Gerçek hayata bakıldığında, Güney Kore'de hanehalkı borcu son yıllarda artarak Gayri Safi Yurt İçi Hasıla 'nın (GSYİH) tümünden daha fazla bir orana ulaşmıştır. Hanehalkı borcu eğilimlerine bakıldığında, Kore'de hane kredisi 2000 ile 2008 yılları arasında iki katından fazla artmıştır. 2000 ile 2002 yılları arasında yaklaşık %30 oranındaki hanehalkı borcu artışı 2003 ile 2004 yılları arasında

yavaşlamış olsa da 2005'ten sonra kademeli olarak yıllık %10 oranında artmıştır (Yoo, 2009, s. 38). Günümüze yaklaştıkça oranlardaki artışın devam ettiği gözlenmiştir. Güney Kore'nin hanehalkı borcu 2019'da yaklaşık 1,500 trilyon won iken, 2020'nin üçüncü çeyreğinde 1,682 trilyon wona yükselmiştir. Hanehalkı borcunun büyüme oranı ise, 2020'nin üçüncü çeyreğinde yaklaşık %7 olarak kaydedilmiştir (Kim ve Noh, 2022, s. 509). Hane halkı borçlarının özellikle 2000'lerin başından beri hızlı bir biçimde artmaya başladığı ve bu borçluluğun kredileri destekleyen sağlam bir finansal altyapı olmaksızın gerçekleştiği öne sürülmektedir. Ek olarak bu artışın büyük bir kısmının, kredi notu düşük olan alt gelir gruplarında olduğu ifade edilmektedir (Kim vd., 2014, s. 61). Artan borç karşısında, birey tüm yıl kazandığı gelirini biriktirse bile borcunu ödeyemeyecek duruma gelmiştir. Buna karşılık ülkedeki büyük bankalar bireylerin borçlanmasını azaltan tedbirler alacaklarını açıklasalar da bunun insanlara yardım niyeti konusunda sahicilikten uzak olduğu savunulmaktadır (Kim ve McCurry, 2021).

Güney Kore güçlü bir işçi hareketine sahip değildir. Aynı zamanda, ülkenin, işçileri düşünen bir hükümete hiçbir zaman sahip olmadığı da öne sürülmektedir. Güney Kore'de bireyler sadece geçimlerini sağlamak için birden fazla hilekârlığa başvurabilmektedirler. (Balhorn, 2019). Squid Game'de 218 numaralı oyuncu Cho Sang-woo karakteri bunun somut bir örneğidir. Çok zeki ve okul hayatı boyunca başarılı olan Sang-woo, bir yatırım şirketinde iyi bir konumda görev almıştır. Bu esnada, müşterisinin hesabından yasadışı bir şekilde kendi hesabına para aktarmış, yani müşterisini dolandırmıştır. Elde ettiği parayı iyi değerlendiremeyen karakter tüm bunların kaybı nedeniyle annesinin evini ipotek ettirmeye varan kötü sonuçlarla yüzleşmiştir. Sang-woo'nun dolandırıcılığının sebebi tek başına, hep "daha fazlası"ni istemeye sürüklenen bireyin neoliberal arzulara yenik düşmesinin bir sonucu olarak görülebilir.

Mellor'a (2010, s. 58) göre, neoliberalizmle beraber "halk kapitalizmi", "mülk sahipliği demokrasisi" gibi kavramlar ideolojik bir şekilde öne çıkarılmaktadır. İnsanlar toplum diye bir şey olmadığını ve devletin zor kazanılan paraları çalan müdahaleci bir dadı olduğunu düşünmeye teşvik edilmişlerdir. Geçmişe bakıldığında – dünya geneli için – özel girişimler devletçi politikalar nedeniyle soyuldukları hissine kapıldıklarından (Lazzarato, 2015, s. 27), serbest piyasaya geçişle birlikte kendilerinden – sözde – alınanı misliyle ve acımasızca geri alma peşine düşmüşlerdir. Bunun faturası ise emekçiyi borçlandırmaya teşvik ederek, emeğe kesilmiştir.

Neoliberalizmde borç, sadece ekonomik bir aygıt değildir; aynı zamanda hükümetin bir güvenlik tekniğidir. Neoliberalizmde sadece siviller değil, yönetilenler de söz vermek için eğitilirler. Neoliberal kapitalizm belirsizliklerle dolu olan geleceği bu sayede denetim altına alır. Lazzarato'nun (2015, s. 43) deyimiyle borç, kapitalizmin şimdi ile gelecek arasında köprü kurmasıdır. Borçlunun, gelecekteki davranışının öngörülemez oluşunun önünü almak zorundadırlar.

Neoliberalizmin özgünlüğü, yeni bir yönetimsellik anlayışı geliştirmesidir. Bu politikanın temel niteliği disipline edici ilişkilerinde gizlidir. Rekabet kurallarının gözetimi resmi görevini yönetime atfeder; özellikle piyasa durumları yaratma ve piyasa mantığına uyum sağlamış bireyler yaratma hedefinin sorumluluğu yönetime verilir (Dardot ve Laval, 2012, s. 247). Dolayısıyla "oyuncu" (birey)

kendi mücadelesi dahi olsa kendi rekabet kurallarını belirleyemez duruma getirilir. Böylelikle oyundaki (piyasadaki) her mücadele bir yönetilme sanatına evrilir. Birinci oyundaki üç kurala göre; oyuncular yeşil yandığında hareket edebilme fırsatı elde etmektedirler, kırmızı yandığında ise hareket edemezler ve aslında ölmek için kuralı zamanında uygulamaları en önemli noktalardan biridir. Gerçek yaşamda bireyler için; yeşilin yanması borçlanmaya, kırmızının yanması borçlanmamaya ve oyunun ölümle sonlanması bireylerin aldıkları borçların sorumluluğunu zamanında üstlenmedikleri takdirde toplumdan dışlanmalarına karşılık gelmektedir.

Borç, kapitalizmin kendisini yeniden üretmesinde ve büyümenin gerçekleştirilmesinde, sermayenin birikim mantığı ile uyum içerisinde, toplumların ve ekonomilerin itici bir güç olarak görülmelidir. Sermaye birikiminin bir zorunluluk haline geldiği kapitalist toplumlarda bireyler borçlanarak ölümü bastırmaktadırlar. Kapitalizmin doğasında ölümün olumsuzlanması ve bastırılması bir zorunluluktur. Kapitalizm, ölümün olumsuzlanması üzerine kurulu bir sistemdir (Chul Han, 2021, s. 11).

Neoliberal politikalar sonucu imal edilen borçlu insan (dizideki neredeyse her bir oyuncu) içerisinde bulunduğu oyun dışında zombi bir hayat sürmektedir. Oyunun içerisinde yer almak; oyuncuların, mutlak bir kayıp ve yok olmaya işaret eden ölüme karşı biriktirilen paranın (sermayenin) sahipliğine bir adım daha yaklaşma arzusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu arzu, oyuncuların, Freud'un (2019, s. 76) belirttiği gibi, yaşam dürtüsü Eros'un, Ölüm Dürtüsü Thanatos'u da aşarak diğer oyunculara (canlılara) yönelmesine ve onları yok etmeye (öldürmeye) itmektedir. Oyunda ölümler çoğaldıkça biriken para sermaye büyümekte ve güç ve iktidar sahibi olmaya yaklaşmaktadır.

Squid Game, aynı zamanda, bir girişim örneği sunmaktadır. Foucault (2015, s. 190), neoliberalizmde bireyin kendi kendisinin ticari girişimcisi olduğunu iddia etmiştir. Neoliberal, ancak kendinin ve toplumun bir girişimcisi olarak mevcut sorunlara çözüm bulmaktadır; bireyler kendilerini ve toplumu bir şirket gibi ele almaktadırlar ve rekabet ilkesi doğrultusunda bu şirketi işletmektedirler (Aksu, 2015, s. 66). Squid Game dizisinde kurgulanan oyun bu anlatıdan farklı değildir. Oyunda, oyunun (şirketin) sahibi, maskeli görevlileri (üst düzey çalışanları) ve tek tipleştirilen en alt kademedeki yeni oyuncu özneler (işçiler) vardır. Oyunun sahibi Oh II-nam, kendini aynı zamanda oyuncular arasında 001 numaralı oyuncu olarak konumlandırır. Oh II-nam'ın oyuncular arasında yer alarak onlarla daha yakın bir etkileşim halinde olması rekabet ilkesini normleştirme tekniklerinden biri olarak düşünülebilir. Nitekim biyopolitik yönetim toplumlarında normal olanın kurgulanması hegemonik bir pratiktir.

4. Borç ve İktidar

Borç, Nietzsche'ye (2022, s. 88) göre, kişiler arasındaki en eski ve en ilkel ilişki biçimidir. Dizide alacaklılar ve borçlular arasında yaratılan güç, bir iktidar ilişkisini temsil eder. Bu ilişki gerçek hayatta var olan işleyiş için de öne sürülebilir. Borç, kapitalizm altında organize olan farklı bir toplumsal iktidar teknolojisi haline gelmiştir (Di Muzio ve Robbins, 2016, s. 23). Tüm toplumlarda çok düşük gelirli bireyler için parasal anlamda kullanılan borç, uzun süredir bir yaşam biçimidir. Finansal

kurumlar aracılığıyla bu bireyler borca erişim sağlayamadığında, borçlanmanın alternatif yollarını tercih ederler. Tefecilik bu alternatif borçlanma yollarından bir tanesidir.

Borç ve tefecilik arasındaki iktidar ilişkisi, özel mülkiyetin olduğu herhangi bir toplumda daimi bir birlikteliğe işaret eder. Tefecilik daha az şanslı bireylerin yoksulluğa sürüklendiği ve borçlanmaya zorlandığı yeni ekonomik düzenden yararlanan bir sosyal organizasyon; bir tür menfaattir (Mukerji, 1958, s. 187). Tefeciler, genellikle para olarak kredi verirler. Borç alanın aldığı borcun (paranın) kullanımı için ödeme yapması beklenir; yani belli bir faizi, borcunun karşılığı olarak belli bir zaman sonra geri öder. Bu, borcun temel ilkesidir. Faiz oranı, zaman ve geri ödeme şartlarına göre değişmektedir. Esas dikkat edilmesi gereken nokta; alacaklı her zaman üstündür. Burada kurumlar ve kişisel servet, alacaklıya olası bir zarara karşı gerekli korumayı sağlamaktadır.

Borç, modern ekonomilerin gelişiminde merkezi olarak düşünülmemekte ve ekonomik kalkınmanın da bir aracı olarak görülmektedir (Mellor, 2010, s. 75). Finansal kurumlardan borçlanamayan yoksul bireyin mikro kredi yoluyla iyi bir duruma getirileceği söylemi mevcuttur. Kalkınmayı hızlandırmak için borcun kullanımı, Muhammed Yunus'un mikro kredi üzerine fikirleri aracılığıyla günümüzde çok popüler bir imaj elde etmiştir. Alternatif borçlandırma türlerinden biri de budur ve gerçekte borçlanma fikri bu kavram üzerinden yumuşatılmaktadır. İnci'ye (2019, s. 15) göre, mikro kredi uygulamalarının amacı yoksulluğu azaltmaktan ziyade, yoksulların da finans kapitalizminin temel dürtüsü olan, kâr maksimizasyonu sürecinde kullanılabilir aktörler olduğunu keşfetmesi sonucu bu alanda faaliyet göstermektedir.

Alacaklının borçlu üzerindeki iktidarı, Foucault'nun (2019, s. 74) ifadesiyle, üzerinde iktidar uygulanan kişiyi özgür tutan eylem olarak açıklanabilir. Borcun iktidarı kişiyi özgür bırakır; cesaretlendirir ve kişinin borçlarına sadık kalması için harekete geçmesini teşvik eder (Lazzarato, 2015, s. 30). Dizide oyuncuların çoğunluğu isterse oyunun sonlandırılabilceği, üstelik bunun zamanının da yine oyuncu çoğunluğunun inisiyatifine bırakıldığı bir sahne vardır. İlk oyundan sonra gerçekten de çoğunluğun kararıyla oyun sonlanır ve herkes kendi hayatına geri döner. Böylece bireyler özgürlük yanılmasına düşmektedirler. Nitekim, bireyin özgür olduğu vurgusunun hem dizide hem de diziden hareketle neoliberal yönetimsellikte sıklıkla tekrarladığı söylenebilir. Buna rağmen, özgürlük yanılması içindeki oyuncuların çok kısa bir süre sonra oyuna geri dönme arzusunun sahip olduğu gözlenmektedir. Onları bekleyen borçlar, borçlarını ödemeleri için gereken bir miktar para (ve belki daha fazlası) ve o parayı elde edebilmeleri için gereken cesaret, bireyleri daha da kararlı bir tavırla oyuna geri döndürmektedir.

Diğer taraftan, Squid Game dizisinde alacaklı (yaşlı, maskeli adam) ile borçlular (oyuncular) arasındaki iktidar ilişkisinin bir ahlaki meseleden ibaret olduğu algısı yaratılmak istenir. Aslında oyunda ön planda olan ekonomik değil; bir ahlak meselesiymiş gibi gösterilir. Kişi sorumluluklarını kabul ederek diğerlerine karşı bir yükümlülük (borç) üstlenir. Bu yükümlülük, (oyunda) ilerlemek uğruna diğerlerinin ölümüne doğrudan ve/veya dolaylı sebep olmaktır. Kişi borcunu ödemezse yükümlülükleri yerine getirmemiş olur ve bu ahlak dışıdır. Fakat asıl ahlak dışı olan bu bakış açısıdır. Graeber'e (2015, s. 11) göre;

“Tarihin gösterdiği bir gerçek varsa, o da şiddete dayalı ilişkileri haklı göstermek, bu ilişkilerin ahlaki gibi görünmesini sağlamak için, bunları borç dilinin çerçevesine oturtmaktan daha iyi bir yöntem olmadığıdır.”

5. Oyun Metaforu ve Ödül Olarak Para

Modern toplumlar paranın varlığını sorgulamaksızın kabul etmişlerdir. Simmel’in (2005) iddia ettiği gibi bu, modernitenin özüdür. Ancak, para ekonomik düzenin merkezinde yer alsa da genellikle insani değerlere karşıt olarak görülür. Marx, paranın, deyim yerindeyse, “insanlıktan çıkararak” etkisine yönelik eleştirisinde, paranın insani değerleri pazarlanabilir metalara indirgeyebileceğini savunmuştur: “Her şeyi kendi soyut biçimine indirgediği gibi, kendi hareketi sırasında da kendisini nicel varlığa indirger. Aşırılık ve ölçsüzlük onun gerçek normu olur” (Marx, 2013, s. 126). Paranın varlığının insanlar arasında sosyal mesafeyi arttırdığı ve kişisel çıkarları ön plana koyarak, başkalarının ihtiyaçlarına daha az duyarlı olmaya sürüklediği iddia edilmektedir (Vohs vd., 2006).

Bir mübadele aracı olarak para, mübadele güvence altına alınır alınmaz sona ermekteyken; bir ödeme aracı olarak para, kredibilitenin ahlaki değerlendirmelerini içeren sürekli bir alacaklı-borçlu ilişkilerinin somut halidir (Klein, 2020, s. 27). Aristoteles, faizin paradan haksız bir şekilde elde edilmesi olduğunu belirtmiş ve eleştirileri, yüzyıllar boyunca bilim insanlarını etkilemiştir. Borç para vererek zenginleşenlerin toplumsal olarak kabul edilebilirliği, neoliberalizm zamanlarına kadar sorunlu bir mesele olarak ele alınmıştır (Sen, 1993, s. 205).

Para, emeğin simgesi ya da temsili değildir; bir güçler asimetrisidir; geleceğin sömürü, hakimiyet ve tabiiyet tarzlarını buyurmasıdır. Para, dayatma iktidarını ifade eder. Lazzarato’ya (2015, s. 32) göre, paranın toplumsal ilişkileri ve özneleşme tarzlarını yok etme/yaratma gücü dışında hiçbir maddi eşdeğeri yoktur. Bu nedenle, para ve iktidar kavramlarının birbirinden beslendiği söylenebilir.

Graeber (2015, s. 201), paranın en öfkeliendirebilecek ve tiksindirebilecek şeyleri bile haklı gösterebilme kapasitesi olduğundan bahsetmektedir. Para, ahlakı kişiselikten uzaklaştırabilme gücüne sahiptir. Squid Game’de her ölen oyuncu için tavanda asılı duran kumbarada para birikmesi bu gücün bir temsilidir. O halde, oyuncuların elenmesi için oyun zamanını beklemeleri şart olmamakta; oyuncular dinlenme sürelerinde dahi birbirlerini öldürebilmek için adeta başka “oyun”lar kurgulayabilmektedirler. Böylelikle hayatta kalan oyuncu, mümkün olan en az rakiple diğer oyunu oynamakta; ödüle (paraya) biraz daha fazla yaklaşmaktadır.

Squid Game’de tasarlanan oyunlar önceden belirlenmekte ve oyunculara oyun anı gelene kadar herhangi bir bilgilendirme yapılmamaktadır. Aslında oyuncular bir tercih hakkına sahip değildirler. Oyuncular kendi istekleriyle bir “ödül” elde etmek için borçlandırılırken; borcun arka planında neler olduğu hakkında başlangıçta habersizlerdir. Squid Game’den hareketle; para ve iktidar ilişkisinden beslenen neoliberal kurgunun içeriği zaman zaman değişiklik gösterse de özünün hep aynı kaldığı görülmektedir.

6. Sonuç Yerine

Neoliberalizm, bir norm toplumu yaratmış ve yerleşik hale gelmiştir. Neoliberalizmde, normal olan borçlu olmaktır. Squid Game dizisi neoliberalizmin borçlu insanına dair eleştirel bir çözümleme içermektedir. Bir yönetme aracı olarak borç, alacaklının (banka, devlet, birey, finansal kuruluş, tefeci) iktidarını sağlamlaştırmaktadır. Neoliberal yönetimsellik anlayışının gelişimi sonrası borç, bireylerin kendilerini devlete ihtiyaç duymadan disipline etmelerine, kendileri tarafından gözetilmelerine ve terbiye edilmelerine yarayan güçlü ve kendiliğinden işleyen bir panoptikona dönüşmüştür. Borç, tahakkümü geliştirmede ve sisteme uyumlu ahlaki bireylerin yaratılmasında önemli bir neoliberal politika aracıdır.

Güney Kore hükümetinin de büyüyen/gelişen pek çok ekonomi gibi neoliberal fetişizmin etkisinde kaldığı gözlenmektedir. Neoliberal dönüşümle birlikte alacaklının borçlu üzerindeki iktidarı, Güney Kore toplumunda egemen bir iktidara dönüşmüştür. Böyle bir iktidar anlayışında borçlanma; bireyler tarafından bir zorunluluk olarak görülmekte ve ölümü bastırmalarında bireyler için temel bir güdüye dönüşmektedir. Kapitalizmde bu güdünün gelişim gösterdiği bireyler; nesnelere – sınırsız arzularına boyun eğerek – daha çok tüketmeye, ilaveten doğa ve insanı da yok etmeye meyilli hale gelerek, ölümü bastırma yarışına girmektedirler. Dizide, bu güdüyle birlikte gündün güne bencilleşen bireylerin, oyun metaforu üzerinden, salt kazanan olma arzusu ile hareket ettikleri vurgulanmaktadır. Aynı zamanda, Squid Game, Foucaultcu anlamda disiplinli iktidarın neoliberal bireyi özgürlük yanılsaması içerisine soktuğunu da göstermektedir.

Kaynakça

- Ağaoğulları, M. A. (1983). Etienne de La Boétie ile yapıtı “gönüllü kulluk üzerine söylev”in tanıtılması, *Ankara Üniversitesi SBF*, 38(1), 245-275.
- Aksu, C. (2015). Neoliberal toplumda öznellik, *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 66-89.
- Ball, A., Robin, A. & Wu, J.S. (2003). Incentives versus standards: properties of accounting income in four East Asian countries, *Journal of Accounting and Economics*, 36, 235-270. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2003.10.003>
- Balhorn, M. (2019, December 14). ‘Parasite’, a window into South Korean neoliberalism. 3 Ocak 2022 tarihinde <https://thewire.in/film/parasite-a-window-into-south-korean-neoliberalism> adresinden alınmıştır.
- Brown, W. (2018). *Halkın çözülüşü neoliberalizmin sinsî devrimi* (Birinci Baskı) (B. Enginsoy, Çev.). Metis Yayınları.
- Choi, C.H., Kim, J.B. & Lee, J.J. (2010). Value relevance of discretionary accruals in the Asian financial crisis of 1997–1998, *J. Account. Public Policy*, 30, 166-187. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2010.09.002>
- Chul Han, B. (2021). *Kapitalizm ve ölüm dürtüsü* (Birinci Baskı) (Ç. Tanyeri, Çev.). İnka Yayınları.
- Collins, S.M. (1990). Lessons for development from the experience in Asia lessons from Korean economic growth, *The American Economic Review*, 80(2), 104-107.
- Crotty, J. & Dymski, G. (1998). Can the global neoliberal regime survive victory in Asia? The Political economy of the Asian crisis, *International Papers in Political Economy*, 5(2), 1-47.
- Crotty, J. & K.K. Lee (2005). The effects of neoliberal “reforms” on the post-crisis Korean economy, Working Paper. USA: Political Economy Research Institute. <https://doi.org/10.1177%2F048.661.3406290903>

- Dardot, P. & Laval, C. (2012). *Dünyanın yeni aklı: Neoliberal toplum üzerine deneme* (I. Ergüden, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Deleuze, G. (2013). *Müzakereler* (İkinci Baskı) (İ. Uysal, Çev.). Norgunk Yayıncılık.
- Di Muzio, T. & Robbins, R. H. (2016). *Dept as power* (First Edition). Manchester University Press.
- Emirkadı, Ö. (2021). Neoliberalizm düşüncesinin evriminde ekonomik kalkınmanın yeri, *ETÜ Sentez İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3, 1-18.
- Foucault, M. (2015). *Biyopolitikanın doğuşu* (Birinci Baskı) (A. Tayla, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Foucault, M. (2019). *Özne ve iktidar* (7. Baskı) (I. Ergüden, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Freud, S. (2019). *Uygarlığın huzursuzluğu* (7. Baskı) (H. Barışcan, Çev.). Metis Yayınları.
- Gandesha, S. (2017). The neoliberal personality. <http://logosjournal.com/2017/the-neoliberal-personality/>
- Gill, S. (1995). Globalization, market civilisation and disciplinary neoliberalism, *Millennium: Journal of International Studies*, 24(3), 399-423.
- Graeber, D. (2015). *Borç ilk 5.000 yıl* (Birinci Baskı) (M. Pehlivan, Çev.). Everest.
- Görgülü, G. (2021, Ekim 16). Squid game ve neoliberalizmin şifreleri. <https://medium.com/@guventurks/squid-game-ve-neoliberalizmin-%C5%9Fifreleri-6d4999399b25> adresinden alınmıştır.
- Ha, Y.C. & Lee, W.H. (2007). The politics of economic reform in South Korea: Crony capitalism after ten tears, *Asian Survey*, 47(6), 894-914. <https://doi.org/10.1525/as.2007.47.6.894>
- İnci, E. M. (2019). *Yoksulluğun finansallaşması: mikro finans uygulamaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla
- Kim, H.J., Lee, D., Son, J.C. & Son, M.K. (2014). Household indebtedness in Korea: Its causes and sustainability, *Japan and the World Economy*, 29, 59-76.
- Kim, C. (2021a, October 22). No 'squid game': South Korea's real-life debt trap. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/no-squid-game-south-koreas-real-life-debt-trap-2021-10-21/> adresinden alınmıştır.
- Kim, T. (2021b). Encounters with neoliberal globalization: South Korea and Turkey in comparative perspective. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kim, N. & McCurry, J. (2021, October 8). Squid game lays bare South Korea's real-life personal debt crisis. <https://www.theguardian.com/world/2021/oct/08/squid-game-lays-bare-south-koreas-real-life-personal-debt-crisis> adresinden alınmıştır.
- Kim, N & Noh, S. (2022). Effects of bad debt adjustment on repayment: Evidence from the KR&C data set in South Korea, *The Korean Economic Review*, 38(3), 509-539.
- Klein, S. (2020). The power of money: Critical theory, capitalism, and the politics of debt. *Constellations*, 27, 18-35.
- La Boétie, E.d. (2015). *Gönüllü kulluk üzerine söylev* (Dördüncü Baskı) (A. Meral, Çev.). Alfa Yayınları.
- Lazzarato, M. (2015). *Borçlandırılmış insanın imali neoliberal durum üzerine deneme* (İkinci Baskı) (M. Erşen, Çev.). Açılım Kitap.
- Lee, H.H. (1999). Korea's 1997 Financial crisis: Causes, consequences and prospects, *Agenda: A Journal of Policy Analysis and Reform*, 6(4), 351-363.
- Lim, H.C. & Jang, J.H. (2006). Neo-liberalism in post-crisis South Korea: Social conditions and outcomes. *Journal of Contemporary Asia*, 36(4), 442-463. <https://doi.org/10.1080/004.723.30680000281>
- Marx, K. (2013). *1844 el yazmaları*. Birikim.
- Mellor, M. (2010). *The tuture of money: From financial crisis to public resource* (First Edition). Pluto Press.
- Mukerji, B. P. (1958). Debt and usury in the şmrıtis, *Proceedings of the Indian History Congress*, 21, 187-194.
- Nietzsche, F. (2022). *Ahlakın soykütüğü üstüne* (On Birinci Baskı) (A. İnam, Çev.). Say Yayınları.

- Saad-Filho, A. (2011). Crisis in neoliberalism or crisis of neoliberalism, *Socialist Register*, 47, 242-259.
- Sen, A. (1993). Money and value: On the ethics and economics of finance, *Economics and Philosophy*, 9, 203-227.
- Simmel, G. (2005). *The philosophy of Money* (Third Enlarged Edition). Routledge.
- Tae-hyun, Y. (2001). Democracy and market economy in Korea. *Journal of Third World Studies*, 18(1), 13-19.
- Vohs, K.D., Mead, N.L. & Goode, M.R. (2006). The psychological consequences of money, *Science*, 314, 1154-1156. <https://doi.org/10.1126/science.1132491>
- Yoo, K. (2009). Household debt in Korea: Empirical evidence from micro data, *Economic Papers*, 13(1), 33-59.

ANALYSIS OF A CRITICAL ANALYSIS OF THE DEBTOR OF NEOLIBERALISM: SQUID GAME

Güneş KURTULUŞ*
Mustafa İNCİ**

The increasing alienation produced by neoliberalism, the unequal order, and the insecurities that individuals experience in their daily lives tend to push each other's boundaries. It is still unclear why individuals are so eager for their own domination. Neoliberal financialization has undoubtedly applied the strictest forms of discipline to the labour. Under chronically distressing conditions, many workers have been systematically driven into debt, as traditionally relatively high-paying skilled jobs have disappeared and been replaced by jobs in the low-paying service sector. The Squid Game series was released on a digital platform in September 2021. It is reflected in the series that South Korea is experiencing a real debt crisis. At the same time, the helplessness of individuals impoverished through neoliberalism is depicted as a cause-and-effect relationship. This study aims to present a dialectical analysis of the indebted people through workings of neoliberalism by using the framework of the inter-relationships between power, money, and death. This analysis is based on the neoliberal transformation process in the South Korean economy, which is depicted in the Squid Game series with the metaphor of the game.

There is a society that has been rebuilt by financiers for over forty years. Everyone is pushed into debt in one way or another. The borrowers have no idea what the game is all about. Because the system only allows those borrowers to compare their satiation with the other borrowers. In Squid Game, a stage of game is a steppingstone in the production of neoliberal individual. Although the players think that they owe to everyone, the competition continues not only in the game, but even during the resting time. The competitive instinct imposed on the neoliberal individual can also be associated with the concept of "game" itself.

Produced as a result of neoliberal policies, the indebted human (almost every actor in the series) leads a zombie life outside the game s/he is in. Taking part in the game; reveals the desire of the

---

* PhD candidate, Muğla Sıtkı Koçman University, Institute for Social Sciences, Department of Economics, Muğla, E-Mail: guneskurtulus@posta.mu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-6675-330X

** Asst. Prof., Muğla Sıtkı Koçman University, Institute for Social Sciences, Department of Economics, Muğla. E-Mail: minci@mu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9551-9213

players one step closer to the ownership of the money (capital) saved against death, which indicates an absolute loss and destruction. This desire pushes the players to turn the life impulse Eros beyond the Death Drive Thanatos towards other players (living beings) and to destroy (kill) them. As deaths increase in the game, the accumulated money capital grows, which may mean the person getting more powerful in the game.

The power of the creditor over the debtor can be explained as the practice that liberates the person over whom power is exercised. The power of debt sets one free; encourages and encourages the person to take practice to remain faithful to one's debts. In Squid Game, the emphasis in the game is not economic; It is presented as a matter of morality. By accepting his responsibilities, the person assumes an obligation (debt) to others. This obligation is to cause the death of others directly and/or indirectly for the sake of progress (in the game). If a person does not pay his debt, he will not fulfil his obligations, and this is immoral. However, this is an insidious approach.

The games designed in Squid Game are predetermined and the players are not informed until the game. In fact, players do not have a choice. While players are voluntarily charged to obtain a "reward"; they are initially unaware of what is going on behind the debt. Based on Squid Game; although the content of the neoliberal fiction, which is fed by the relationship between money and power, changes from time to time, it is seen that its essence always remains the same.

Neoliberalism has created a norm society. In neoliberalism, it is normal to be indebted. The Squid Game series contains a critical analysis of the debtor of neoliberalism. As a management choice, debt consolidates the power of the creditor (bank, state, individual, financial institution, usurer). After the development of the neoliberal understanding of governmentality, debt has turned into a powerful and self-acting panopticon that allows individuals to discipline, be watched over and disciplined by themselves without the need for the state. Debt is an important neoliberal policy choice in developing domination and creating moral individuals compatible with the system.

The South Korean government, like many growing/developing economies, has fallen under the spell of neoliberal fetishism. With the neoliberal transformation, the power of the creditor over the debtor has turned into a sovereign power in South Korean society. In such a context, the illustration of power, the borrowing is seen as a necessity by individuals and turns into a basic motive in suppressing death. Therefore, they become inclined to destroy (to consume more by submitting to their unlimited desires) the inanimate (objects) and to destroy (kill) the living (nature and human) in addition and enter the race to suppress death. In the series, it is emphasized that individuals, who become selfish day by day with this motive, act with the sole desire to be a winner, through the game metaphor. At the same time, Squid Game shows that disciplinary power in the Foucauldian sense puts the neoliberal individual in the illusion of freedom.